

ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ ЗА ПРИМЕНАТА НА РЕГУЛАТИВАТА ЗА НАЧИНОТ НА УТВРДУВАЊЕ ПОВРЗАНИ ЛИЦА

Регулативата за начинот на утврдување поврзани лица ја опфаќа Одлуката за начинот на утврдување поврзани лица („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/08, 72/13, 121/15 и 203/15).

1. Прашање:

Како се одредува периодот од „последните дванаесет месеци“ при утврдување поврзани лица согласно со точката 5 став 1 алинеја 1 од Одлуката?

Одговор:

Банката треба да утврдува поврзаност помеѓу лицата најмалку при оценка на нивната кредитна способност, согласно со точката б од Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 50/13 и 157/13), при што се зема предвид периодот од последните дванаесет месеци пред моментот на оценка на кредитната способност. Меѓутоа, банката е должна да утврди поврзаност и во кој било друг момент кога ќе добие информација за промени во побарувањата и обврските, којашто треба да ја обезбеди согласно со точката 9 од Одлуката.

2. Прашање:

Дали во анализата на обемот на побарувањата или обврските на лицата може да се земат предвид само сметките од групата 120 и 121 (побарувања од купувачи) и сметките од групата 220 и 221 (обврски кон добавувачи)? Дали терминот трансакции се однесува на прометот на сметките или, пак, на салдата на аналитичките картици на купувачите и добавувачите? Дали 50% од меѓусебните побарувања и обврски се однесуваат на непрекинат деловен однос во период подолг од една година, или може да се земе предвид само еднократна трансакција којашто по обем е до 50% од меѓусебните побарувања и обврски? Дали банката може да користи писмени изјави обезбедени од должникот за обемот на извршените трансакции во определен период?

Одговор:

Анализата на обемот на побарувањата или обврските на лицето треба да го опфати остварениот промет на сметките од неговиот биланс на кои се евидентирани сите побарувања и обврски во последните дванаесет месеци. Банката може да обезбеди и писмена изјава потпишана од управителот/овластеното лице во која задолжително е наведена структурата најмалку на побарувањата и обврските со најголемо учество. Меѓутоа, изјавата може само да помогне при утврдувањето поврзани лица, но не и да биде единствениот начин за (не)утврдување на поврзаноста. Банката мора да има соодветна процена за (не)постоењето на поврзаноста, врз основа на документација обезбедена согласно со точка 9 од Одлуката.

3. Прашање:

На кој начин треба да се следи поврзаноста на две правни лица А и Б, во случај кога повеќе од 50% од побарувањата или обврските на правното лице А се однесуваат на побарувањата или обврските од/кон правното лице Б, а од друга страна, побарувањата или обврските на правното лице Б од/кон правното лице А се нематеријални, односно се под лимитот од 50% определен во точката 5 став 1 алинеја 1 од Одлуката?

Одговор:

Одредбите од точката 5 од Одлуката имаат за цел да определат показатели врз основа на кои банката ќе може да утврди поврзаност помеѓу две или повеќе лица коишто не се поврзани преку контрола, туку претставуваат единствен ризик бидејќи се меѓусебно поврзани така, што финансиските проблеми кај едното од нив може да предизвикаат проблеми во отплатата на обврските на другото или другите лица (точката 2 алинеја 2 од Одлуката). Оттука, сите критериуми наведени во точката 5 од Одлуката треба да се анализираат преку фактот **дали финансиските проблеми на едното лице ќе предизвикаат финансиски проблеми (проблеми во отплатата на обврските) кај другото лице.**

Во примерот даден во прашањето, правното лице А е поврзано со правното лице Б, затоа што во неговите побарувања или обврски преовладуваат побарувањата или обврските од/кон правното лице Б (лицето А ќе има проблеми во отплатата на обврските, доколку лицето Б има финансиски проблеми). Од друга страна, правното лице Б нема да има проблеми во отплатата на своите обврски, доколку лицето А има финансиски проблеми, поради што лицето Б не е поврзано со лицето А.

4. Прашање:

Во врска со одредбите од точката 5 став 1 алинеја 2 од Одлуката, се наметнуваат следниве прашања:

- Дали и во кои случаи треба да се применуваат овие одредби, доколку кредитобарателот и гарантот се физички лица?
- Дали правните лица А и Б ќе се сметаат за поврзани, доколку сопственикот на правното лице А гарантира, како физичко лице, за кредитната изложеност на банката кон правното лице Б?
- Што да се прави во случај кога проценетата вредност на обезбедувањето од лицето давател на обезбедувањето е со неколкукратно повисок износ од износот на побарувањето коешто се гарантира?
- Во кој момент треба да се утврди поврзаност: при самиот момент на давање на гаранцијата, при активирање на обезбедувањето или гаранцијата, при утврдени финансиски проблеми или неможност за плаќање кај давателот на обезбедувањето?
- Што да се прави во случај кога гаранцијата е депозит или друга форма на финансиско обезбедување?
- Дали може да се измери поимот „делумно гарантирана“ изложеност?

Одговор:

Одредбите од точката 5 став 1 алинеја 2 од Одлуката се однесуваат како на правни, така и на физички лица. И овде се поаѓа од основниот принцип дали активирањето на обезбедувањето (без оглед на неговиот вид, големина и проценета вредност) ќе предизвика финансиски проблеми (проблеми во отплатата на обврските) кај давателот на обезбедувањето. Ова значи дека и во случај кога само дел од вкупната изложеност кон одредено лице е обезбедена со обезбедување дадено од лице давател на обезбедувањето, банката треба да го поврзе давателот на обезбедувањето со лицето чијашто изложеност е обезбедена, доколку активирањето на обезбедувањето ќе предизвика проблеми во отплатата на обврските на давателот на обезбедувањето. Утврдувањето на поврзаноста се врши во моментот на давање на гаранцијата, како и при оценка на кредитната способност на давателот на обезбедувањето. Притоа, не е важно дали изложеноста е обезбедена и со друго обезбедување или не. Исто така, правните лица посочени во алинејата 2 од ова прашање нема да се сметаат за поврзани, само доколку физичкото лице коешто е сопственик на правното лице А гарантира со сопствен имот за изложеноста на правното лице Б, при што активирањето на тоа обезбедување не би предизвикало проблеми кај правното лице А во отплатата на своите обврски.

5. Прашање:

Кој временски рок се смета за соодветен при оценката дали правното лице може лесно да најде друг алтернативен купувач на пазарот за значителен дел од своите производи и/или услуги, согласно со точката 5 став 1 алинеја 3 од Одлуката? Дали при анализата на лицата коишто продаваат специфични производи и услуги, треба да се има предвид постоењето алтернативни купувачи само на домашниот или и на меѓународниот пазар? Дали информациите за остварени контакти за проширување на соработката со други партнери, од други пазари, се доволни при анализата на поврзаноста или, пак, е потребно да се обезбеди друга документација?

Одговор:

Две или повеќе лица нема да се сметаат за поврзани лица доколку банката има неспорни докази дека правното лице ќе може **навреме** да најде други деловни партнери или алтернативни купувачи на значителен дел од неговите производи и/или услуги, со што ќе се надминат финансиските проблеми предизвикани од поврзаноста на овие лица. Утврдувањето на временскиот рок за следење на поврзаноста би зависел од поголем број фактори, како на пример, видот на дејноста на правното лице, карактеристиките на производите и слично. Банката треба да ги има предвид сите овие аспекти при кредитната анализа на правното лице, не само заради утврдување дали се исполнети некои од показателите за поврзаност определени во Одлуката, туку и заради соодветна оценка на неговата кредитна способност. Оттука, банката треба да ги обезбеди сите потребни информации од правното лице поврзани со реалните можности за продажба на неговите производи/услуги, независно од тоа дали станува збор за домашен и/или меѓународен пазар, како и самостојно да спроведе таква анализа, согласно со своите интерни акти за одобрување и следење на неговата кредитна способност.

6. Прашање:

Дали критериумот за утврдување поврзани лица согласно со точката 5 став 1 алинеја 4 од Одлуката (заеднички добавувач и/или заеднички извор на финансирање и/или отплата на обврските) се однесува и на правните лица и на физичките лица? Дали критериумот за заеднички извор на отплата треба да се примени за физичките лица коишто работат во исто правно лице?

Одговор:

Критериумот за поврзаноста од точката 5 став 1 алинеја 4 од Одлуката се однесува како на правните, така и на физичките лица. Како пример за поврзаност врз оваа основа можат да бидат правни лица коишто се меѓусебно зависни затоа што учествуваат во ист производствен процес, при што нема да можат лесно да најдат деловни партнери во случај на отсуство на едно од правните лица учесник во производствениот процес. Исто така, врз основа на овој критериум, банката треба да утврди поврзаност помеѓу физичките лица коишто работат во исто правно лице.

И во овој случај треба да се имаат предвид исклучоците во однос на постоењето други извори на финансирање и во однос на вкупната изложеност на кредитен ризик (точка 5, ставови 2 и 3 од Одлуката).

7. Прашање:

Дали одредбите од Одлуката треба да се применуваат и во постапките и процедурите за следење на концентрацијата на изворите на средства на банката при управувањето со ликвидносниот ризик?

Одговор:

За следење на изворите на средства и нивната концентрација при управувањето со ликвидносниот ризик, банката треба да ја користи воспоставената база на поврзани лица, согласно со потребите за утврдување на лимитите за кредитна изложеност.